

DE GESCHIEDENIS IN VERBAND MET DE STATISTIEK.

VOLGENS H. T. BUCKLE.

Gelukkig begint langzamerhand de overtuiging veld te winnen dat de taak der geschiedschrijvers niet alleen dáárin bestaat om bloot gebeurtenissen te verhalen, die zij nu en dan met eenige beschouwingen over zede- of staatkunde kunnen aanvullen. Reeds sinds het laatste gedeelte der achttiende eeuw zijn eenige groote denkers opgestaan, die de achterlijkheid der geschiedenis betreurden en datgeen waartoe zij bij magte waren, deden om in dit opzigt verbetering aan te brengen. Aanvankelijk waren er slechts zeer weinigen die eene stelselmatige poging deden om de geschiedenis der menschheid te onderzoeken overeenkomstig die methoden, welke in betrekking tot andere takken van kennis nuttig bevonden zijn. Onder de geschiedschrijvers in het algemeen, vinden wij, na de zestiende eeuw, en bijzonder gedurende de laatste honderd jaren onderscheidene aanwijzingen van ruimere opvatting, en eene bereidvaardigheid om in hunne werken onderwerpen op te nemen, die zij vroeger zouden hebben uitgesloten. Dat was eene groote aanwinst, in zoo verre geschiedschrijvers daardoor er aan gewend zijn geraakt om den kring hunner denkbeelden wijder uit te breiden en terwijl de zucht tot bespiegeling werd aangewakkerd, die, ofschoon natuurlijk aan dwaling blootstaande, niettemin de wezenlijke voorwaarde is te achten voor alle degelijke kennis.

En toch is het niet te ontkennen dat — loffelijke uitzonderingen daargelaten — de geschiedenis over het algemeen nog zeer ten achteren is, waar het geldt een hoogere vlugt van denkbeelden. Veelal biedt zij nog een verward en onzamenhangend geheel aan, omdat de wetten der geschiedenis onbekend zijn en dus haar grondslag gemist wordt.

In vergelijking met de studie der natuur, verkeert de studie der menschheid nog in een staat van kindschheid. Het verschil tusschen beide deze studien is zelfs zóó groot, dat terwijl op het gebied der natuurkunde de regelmatigheid van gebeurtenissen en het vermogen om ze te voorspellen, zelfs in nog onbewezen gevallen als gewaarborgd wordt beschouwd, eene gelijke regelmatigheid in betrekking tot de geschiedenis niet alléén als niet gewaarborgd beschouwd, maar zelfs nog ontkend wordt.

Er zijn velen die, zonder te ontkennen dat het wenschelijk ware om de geschiedenis met andere takken van menschelijke kennis op gelijk waterpas te brengen, echter de mogelijkheid daarvan betwijfelen, omdat in de zaken der menschen iets geheimzinnigs, iets providentiëls zou zijn, waardoor die zaken voor ons geheim zouden wezen. Al dadelijk moeten wij opmerken, dat deze bewering geheel willekeurig en uit haren aard reeds niet voor bewijs vatbaar is. De vraag is alleen: worden al de handelingen der menschen en dus ook van maatschappijen, door bepaalde wetten beheerscht, of zijn zij alléén de uitkomst hetzij van toeval of van bovennatuurlijke tusschenkomst?

Een uitstekend schrijver, Henry Thomas Buckle, heeft als eerste vrucht zijner grondige en gelukkige studien een werk uitgegeven waarin de geschiedenis der beschaving in Engeland in vijf deelen op hoeijende wijze behandeld wordt — een werk dat buiten twijfel de aandacht van gansch de beschaafde wereld tot zich zal trekken. Hij behandelt de geschiedenis als eene wetenschap. Ook hij stelt het dilemma: worden al de handelingen der menschen en dus ook van maatschappijen, door bepaalde wetten beheerscht, of zijn zij alléén de uitkomst hetzij van toeval of van bovennatuurlijke tusschenkomst? De beantwoording hiervan staat met moeilijke problemata in verband, namelijk met het leerstuk van voorbeschikte gebeurtenissen of vrijen wil. Gelukkig echter weet hij de klip te vermijden waarheen men gevoerd wordt door zich in dergelijke moeilijke problemata te verdiepen. Hij redeneert aldus:

Wanneer wij eene daad verrigten, dan doen wij dit tengevolge van eene beweegreden of beweegredenen. Die beweegredenen zijn de uitkomst van eenige antecedenten. Waren wij met al die antecedenten en met al de wetten waardoor zij beheerscht werden bekend, dan zouden wij met onfeilbare zekerheid al de onmiddellijke gevolgen kunnen voorspellen.

Ben ik bij voorbeeld — zegt hij — met het karakter van zeker persoon zeer bekend, dan kan ik gewoonlijk zeggen hoe hij onder

zekere gegevene omstandigheden zou handelen. Faal ik in deze voorzeggings, dan moet ik zulks niet toeschrijven aan eene willekeurige en grillige vrijheid van zijn wil, of aan eenige bovennatuurlijke voorbeschikking, want van al die zaken heb ik niet het minste bewijs. Ik moet mij tevreden stellen met de onderstelling òf dat ik niet goed ingelicht ben geworden omtrent sommige omstandigheden waarin hij verkeerde, òf dat ik de gewone werkingen van zijn geest niet voldoende bestudeerd heb. Ware ik echter tot naauwkeurige redenering in staat, en had ik tevens volledige kennis zoowel van zijne neiging en van al de omstandigheden waarin hij verkeerde, dan zou ik in staat zijn te voorzien welke gedragslijn hij tengevolge van die omstandigheden zou moeten volgen.

Dit is, zoo als van zelf spreekt, bloot een voorbeeld, dat de schrijver geeft. Wij kunnen nooit al de antecedenten van een mensch kennen en evenmin onze eigene antecedenten, maar het is zeker, dat hoe meer wij tot de kennis van antecedenten naderen, wij ook met zoo veel te meer waarschijnlijkheid het gevolg zullen kunnen voorzegen.

Alzoo geheel in het midden latende èn het bovennatuurlijk leerstuk van den vrijen wil, èn het godgeleerd dogma van voorbeschikte gebeurtenissen, komt de schrijver tot de conclusie, dat de handelingen der menschen alléén door hare antecedenten bepaald wordende, zij ook een karakter van eenvormigheid moeten hebben, dat wil zeggen dat dezelfde omstandigheden ook geheel dezelfde uitkomsten ten gevolge moeten hebben. En daar alle antecedenten hetzij *in* of *buiten* den geest zijn, zoo is het duidelijk dat al de afwisselingen in de uitkomsten, m. a. w. al de veranderingen, waarvan de geschiedenis vol is, al de wisselvalligheden waaraan het menschelijk ras bloot staat, zijn voor- en tegenspoed, zijn geluk of ellende, de vrucht van eene dubbele werking moet zijn: eene werking van uitwendige verschijnselen op den geest en eene andere werking van den geest op die verschijnselen.

Dit, zegt de schrijver, zijn de eenige bouwstoffen, waaruit het gebouw eener wijsgeerige geschiedenis kan worden opgetrokken. Aan den eenen kant hebben wij den menschelijken geest de wetten van zijn eigen bestaan eerbiedigende, en door uitwendige werkingen niet in bedwang gehouden wordende en zich zelve ontwikkelend naar de voorwaarden van zijne organisatie. Aan den anderen kant hebben wij wat natuur genoemd wordt, insgelijks aan hare wetten gehoorzaamend, maar onophoudelijk met den geest der menschen in aanraking komend, hunne hartstogten opwekkend, hun verstand

een prikkel ten goede gevend, waardoor aan hunne handelingen eene rigting gegeven wordt die zij zonder dit al niet zoude hebben. Zoo hebben wij menschen die de natuur wijzigen, en eene natuur die de menschen wijzigt; terwijl uit die wederkeerige wijziging alle gebeurtenissen noodwendig moeten voortvloeijen.

De schrijver wil nu gevolgelijk de vraag oplossen, eene methode te vinden om de wetten dier dubbele wijziging op te sporen. Dit leidt ons tot een voorafgaand onderzoek welke van die twee wijzigingen de meest gewigtige is; dat is, of de gedachten en begeerten der menschen meer door physische verschijnselen beheerscht worden, of dat de physische verschijnselen meer door de gedachten en begeerten der menschen beheerscht worden. Alvorens in een onderzoek te treden, acht de schrijver het noodig te wijzen op eenige meest afdoende bewijzen die wij thans bezitten ten aanzien der regelmatigheid, waarmede mentale verschijnselen elkander opvolgen. Hierdoor worden de voorafgaande stellingen zeer bevestigd, en te gelijker tijd zullen wij in staat zijn de bronnen op te sporen, waarvan men zich reeds bediend heeft om dit belangrijk onderwerp op te helderen.

Dat de bereids bestaande uitkomsten groote waarde bezitten, blijkt reeds uit de buitengewone voorzorgen, waardoor men tot het verkrijgen daarvan is geraakt.

Terwijl de meeste zedekundige onderzoekingen van eenigerhande godsdienstige of bovennatuurlijke onderstelling hebben afgehangen, zijn de onderzoekingen waarop de schrijver zinspeelt, uitsluitend inductive. Zij zijn gegrond op verzamelingen van bijna tallooze feiten, die zich over verschillende landen uitstrekken. Zij zijn in de duidelijkste van alle vormen gebracht, in den vorm namelijk van arithmetische tafels en voor het grootst gedeelte bijeengebragt door lieden, die regeringsbeambten zijn en geene bijzondere theorie te handhaven noch belang er bij hebben om deze waarheid te kort te doen. De meest omvattende gevolgtrekkingen betrekkelijk de daden der menschen, gevolgtrekkingen die door alle als onbetwistbare waarheden zijn erkend, zijn uit deze of gelijksoortige bronnen afgeleid. En ieder die weet hoeveel door deze eenvoudige methode is ontdekt, moet niet alléén de eenvormigheid erkennen, waarmede mentale verschijnselen elkander opvolgen, maar moet ook verwachten, dat nog belangrijker ontdekkingen zullen gedaan worden, zoodra zal worden gebruik gemaakt van andere belangrijke hulpmiddelen die de tegenwoordige staat van kennis in overvloedige mate zal aanbieden. Zonder echter toekomstige onderzoekingen

vooruit te loopen, treffen ons nu reeds, zegt de schrijver, de bewijzen van eenvormigheid in de handelingen der menschen — eene eenvormigheid die het eerst door statistici in het daglicht is gesteld.

De handelingen der menschen zijn in twee klassen verdeeld: deugdzame en slechte handelingen. Daar deze beide klassen wederkeerig op elkander betrekking hebben en te zamen genomen het totaal van ons zedelijk gedrag opleveren, zoo volgt hieruit, dat al wat de eene *vermeerdert*, uit een betrekkelijk oogpunt de andere *vermindert*, zoodat indien wij op eenig tijdstip eene eenvormigheid in de ondeugden eens volks kunnen ontdekken, er ook eene overeenkomstige regelmatigheid in zijne deugden moet wezen; of zoo wij eene regelmatigheid in zijne deugden kunnen bespeuren, wij ook noodwendig eene gelijke regelmatigheid in zijne ondeugden zullen ontdekken; zijnde de twee termen, waaruit de menschelijke handelingen bestaan, elkanders supplement, of, om deze stelling op eene andere wijze uit te drukken: het is duidelijk, dat, indien aangetoond kan worden, dat de slechte handelingen der menschen afwisselen, naarmate zij de omringende veranderingen in de maatschappij gehoorzamen, wij daaruit moeten afleiden, dat hunne goede handelingen, die als het ware het overblijvend deel van hunne slechte handelingen zijn, op dezelfde wijze veranderen. De schrijver komt hierdoor tot de conclusie, dat zulke veranderingen de uitkomst van algemeene oorzaken op ruime schaal zijn, die op de massa, waaruit de maatschappij bestaat, werkende, zeker bepaalde gevolgen moeten hebben, onafhankelijk van den wil van die bijzondere menschen, waaruit de maatschappij is zamengesteld.

Zoodanig is de regelmatigheid, die wij verwachten te vinden, indien de handelingen der menschen worden beheerscht door den staat der maatschappij waarin zij verkeeren.

En, anderzijds, vinden wij zoodanige regelmatigheid niet, dan mogen wij gelooven, dat hunne handelingen afhangen van eenigerhande willekeurige omstandigheid als vrijen wil of iets dergelijks. Het is derhalve van het grootste belang te weten, of er al dan niet regelmatigheid bestaat in het geheel moreel gedrag der maatschappij, en dit is juist een der vraagstukken ter oplossing waarvan de statistici ons de bouwstoffen leveren, die eene uitstekende waarde hebben.

Daar het hoofddoel van de wetgeving is, — zoo gaat de schrijver voort, — om de onschuldige tegenover den schuldige te beschermen, zoo volgt hieruit, dat de Europesche regeringen, zoodra zij de belangrijkheid der statistiek inzagen, gegevens moesten verzamelen

omtrent de te straffen misdaden. Meer en meer zijn die gegevens bijeenverzameld, totdat zij nu eene litteratuur op ruime schaal vormen, bevattende met de hiermede in verband staande ophelderingen eene onmetelijke reeks feiten, even zorgvuldig bijeengebragt als goed geordend en gerangschikt, dermate dat daaruit ten aanzien van de natuur der menschen meer geleerd kan worden, dan uit de geheele ondervinding van vorige eeuwen. De schrijver bepaalt zich bij een woord over de statistiek van slechts twee of drie der meest belangrijke vergripen, daarbij wijzende op het verband dat tusschen dezen onderling bestaat.

Men kan wel aannemen, dat van alle vergripen de moord een der meest willekeurige en onregelmatige is. Nemen wij in aanmerking, dat dit vergriep, ofschoon meestal de kroon zettende op eene lange reeks van slechte handelingen, toch dikwijls het onmiddellijk gevolg is van hetgeen eene plotselinge impulsie schijnt te zijn; dat ingeval van voorbedachte rade, degen die alsdan een moord begaat, zelfs met de minste kans om buiten het bereik van straf te blijven, eene vreemdscoortige vereeniging van gunstige omstandigheden noodig heeft; dat hij dus zijn tijd moet afwachten en naar gelegenheden omzien die buiten zijn bereik liggen; dat wanneer de tijd gekomen is, de moed hem kan ontzinken; dat de vraag of hij de misdaad al of niet zal begaan, kan afhangen van het in de weegschaal stellen van beweegredenen die met elkander in strijd zijn, zoo als vrees voor de wet, schrik voor de straffen die de godsdienst predikt — de inspraak van eigen geweten, de vrees voor toekomstige wroeging, geldzucht, jalouzy, wraak, wanhoop; — wanneer wij al deze zaken te zamen nemen, dan ontdekken wij zulk eene complicatie van oorzaken, dat wij met regt er aan wanhopen om eenige orde of regelmaat te vinden in de uitkomst van zulke onderscheidene werkingen, waardoor moord veroorzaakt of verhinderd wordt. En hoe is nochtans de zaak? Zij is aldus:

Moorden worden met zulk eene regelmatigheid begaan, en hebben eene even gelijkvormige betrekking tot sommige bekende omstandigheden, als de verwisseling der jaargetijden en de verandering van dag en nacht. De heer Quetelet, die een groot deel van zijn leven gewijd heeft aan het verzamelen en ordenen der statistiek van onderscheidene landen, constateert als de uitkomst van zijne ijverige nasporingen dat, „in alles wat misdaad betreft, dezelfde getallen met eene standvastigheid waaromtrent men niet mistasten kan, terugkeeren; en dat dit ook het geval is met zoodanige misdaden die geheel van het menschelijk vooruitzicht onafhankelijk schijnen.

zoo als bijv. moorden, die gewoonlijk ontstaan na twisten, die oogenschijnlijk toevallig zijn.

Bij ondervinding weet men, dat ieder jaar niet alleen bijna hetzelfde aantal moorden gepleegd worden, maar dat zelfs zij die het werktuig van deze misdaad zijn in dezelfde verhouding opleveren (*). Zoo spraken in 1835 de meest gunstig bekende Europeesche autoriteiten op het gebied van statistiek, en ieder volgend onderzoek heeft de juistheid van deze uitspraak bevestigd. Latere onderzoekingen hebben de zekerheid verschaft, dat de eenvormigheid in de reproductie van misdaden duidelijker in het oog loopend en veel meer vooraf voorzien kan worden, dan de physische wetten, die in verband staan met de ziekten en de verwoesting van onze lichamen. Zoo was bijv. door een zonderlingen zamenloop van omstandigheden, het aantal personen tusschen 1826 en 1844 in Frankrijk van misdaad beschuldigd, nagenoeg gelijk aan het aantal overledenen van het mannelijk geslacht te Parijs, gedurende hetzelfde tijdstip; zijnde het verschil dat de fluctuatien in het aantal misdaden toen kleiner was dan de fluctuatien in de sterfte; terwijl eene gelijke regelmatigheid in ieder vergrijp op zich zelf was waar te nemen, alle dezelfde wet van eenvormige en periodieke herhaling gehoorzaamend (†).

(*) «Dans tout ce qui se rapporte aux crimes, les mêmes nombres se reproduisent avec une constance telle, qu'il serait impossible de le méconnaître, même pour ceux des crimes, qui sembleraient devoir échapper le plus à toute prévision humaine, tels que les meurtres, puisqu'ils se commettent, en général, à la suite de rixes qui naissent sans motifs, et dans les circonstances en apparence les plus fortuites. Cependant l'expérience prouve que non-seulement les meurtres sont annuellement à peu près en même nombre, mais encore que les instrumens qui servent à les commettre sont employés dans les mêmes proportions" *Quetelet, sur l'homme*, Paris 1835 vol. I pag. 7; zie ook vol. II bladzijde 164 en 247.

(†) Waarnemingen gedurende 20 jaren hebben geleerd, dat het aantal personen, die in Frankrijk van onderscheidene misdaden werden beschuldigd, en naar hunne respectieve ouderdommen in de registers van den burgerlijken stand zijn gebragt, op eenigerhande leeftijd nauwelijks van jaar tot jaar afwisselt, de verhouding ten honderd nemende, onder iederen leeftijd met de totalen. Het aantal personen in geheel Frankrijk, in de jaren 1826 tot 1844 beschuldigd, was nagenoeg gelijk aan het aantal dooden van het mannelijk geslacht te Parijs in de registers van den burgerlijken stand gebragt; doch, zonderling voorwaar! zijn de eerste resultaten meer regelmatig dan de latere, in weerwil zelfs van eene omwenteling in Parijs, die de maatschappij schokte en een nieuw vorstenhuis op den troon bragt". *Brown, in the Uniform Action of the Human Will in the Assurance Magazine* No. VIII Julij 1852 bladzijde 349 en 350. Dat de afwisselingen in misdaden minder dan die der sterfte zijn, is aangetoond in *Statistique Morale*, blad. 18, 34, in *Mémoires de l'Académie de Belgique*, deel XXI, Brussel 1848, 4to.

Dit zal inderdaad vreemd voorkomen aan ieder die gelooft, dat de handelingen der menschen meer afhangen van de bijzonderheden van ieder individueel, dan van den gemeenen staat der maatschappij. Er is echter eene andere omstandigheid die nog meer moet treffen. Van alle openbare misdaden is er geen die zoo zeer van het individu schijnt af te hangen als de zelfmoord. Pogingen tot moord of roof kunnen en worden dikwijls verijdeld; somtijds geschiedt dit door de aangevallen partij of door de beambten der justitie. Doch eene poging tot zelfmoord kan veel minder worden tegengegaan. Degeen die besloten heeft zich zelven om het leven te brengen, wordt op het laatste oogenblik door de worstelingen met den vijand niet verhinderd; en daar hij zich gemakkelijk buiten de tusschenkomst van het burgerlijk gezag kan stellen (*) wordt zijne daad als het ware geïsoleerd. Blijkbaar is zijne daad, meer dan met ieder ander vergrijp het geval kan zijn, het product van eigen wilskracht. Wij kunnen hier ook bijvoegen dat de zelfmoord zelden, zoo als andere misdaden in het algemeen, op instigatie van meer dan een persoon plaats heeft. Bezwaarlijk kan men dus de zelfmoord aan algemeene beginselen toeschrijven, of eenige regelmatigheid ontdekken in een vergrijp, dat zóó excentriek, zóó op zich zelf staand, en zoo weinig onder de controle van de wetgevende magt valt een vergrijp dat door de meest waakzame politie niet kan worden verhinderd.

Er biedt zich ten deze nog eene andere hinderpaal aan, namelijk dat de beste bewijzen of aanwijzingen betreffende zelfmoord altijd

---

(*) Het dwaze der meening van wetgevers, dat zij door hunne wetten, zelfmoord verminderen kunnen, is aangetoond door M. C. Comte in zijn *Traité de Législation*, deel I, bl. 486. Zie ook eenige goede opmerkingen door Jefferson in zijne beschouwingen over criminele wetgeving in zijn *Appendix to Jefferson's Memoirs by Rundolph*, deel I, blz. 126 en 127. Heber (*Journey through India*, deel I bladz. 389, 390) heeft bevonden dat het Engelsch gouvernement te vergeefs getracht heeft de zelfmoorden door verdrieken, die te Benares dikwijls voorkomen, tegen te gaan. In Engeland stuit de tusschenkomst des wetgevers af op den meened der regters, omdat, zoo als Bentham zegt, Engelsche regters niet aarzelen den zelfmoord te verklaren *non compos* te zijn. *Principles of Penal Law*, in Benthams werken, uitgave Bowring 1843, deel I, bladz. 479, 480. In betrekking tot het vast besluit van het individu en de onmogelijkheid om zijn voornemen te verijdelen, worden er voorbeelden vermeld dat personen de gewone middelen om zich om het leven te brengen niet kunnende aanwenden, een eind aan hun leven maakten, door hun adem in te houden; terwijl anderen hiertoe hun tong naar achteren keerden, om zodoende de lucht van de bovenste luchtpijp af te sluiten. *Elliotson's Human Physiology*, bladz. 491, 492.

onvolmaakt moeten zijn. In geval van verdrinken tengevolge van een noodlottig toeval wordt de dood dikwijls aan zelfmoord toegeschreven; terwijl ook juist het omgekeerde dikwijls plaats heeft, dat namelijk opzettelijk verdrinken als een noodlottig toeval wordt beschouwd (*). Het blijkt dus moeilijk te zijn ten deze tot zekerheid te geraken. Men moet er zelfs aan wanhopen om ooit de algemeene oorzaken van den zelfmoord op te geven.

Nogtans is het een treffend feit, dat al hetgeen omtrent den zelfmoord blijkt, ons tot eene belangrijke conclusie leidt, en buiten twijfel stelt, dat zelfmoord louter het product is van den algemeenen toestand der maatschappij, en dat de individuele misdadiger alléén datgeen ten uitvoer brengt wat een noodwendig gevolg is van voorafgaande omstandigheden (§).

In een gegeven toestand der maatschappij, zegt de schrijver, moet een zeker aantal personen aan hun leven een eind maken. Dit is de algemeene wet, en de bijzondere vraag: wie de misdaad volvoeren zal, hangt bijgevolg van bijzondere wetten af, die echter in hare totale werking, de groote maatschappelijke wet moeten gehoorzamen. En de magt van die grootere wet is zoo sterk, dat noch de gehechtheid aan het leven noch de vrees voor een ander leven er iets aan doen kunnen om van de volbrenging der bedoelde misdaad terug te houden.

In de verschillende landen, waarvan men opgaven heeft, vindt men jaar op jaar dezelfde evenredigheid in het aantal personen die een eind aan hun leven maken. Ofschoon het onmogelijk is om ten deze volledige zekerheid te bekomen, kunnen wij toch — zonder

---

(*) Dit geldt niet alleen verdrinken maar is ook op andere gevallen toepasselijk, zie *Taylors Medical Jurisprudence* 1846, bladzijden 587, 597; en over de moeilijkheid om een wezenlijken zelfmoord van den schijnbaren te onderscheiden, zie *Esquirol, Maladies mentales*, deel I bl. 575. Tusschen een derde en de helft der zelfmoorden hebben door verdrinken plaats, vergelijk *Dufan, Traité de Statistique*, bl. 304; *Winslow's Anatomy of suicide*, 1840, bl. 277; *Quételet, Statistique morale*, bl. 66. Maar onder dezen zijn vele buiten twijfel onwillekeurig; en het is zeker, dat de volksmeening tastbaar een overdreven denkbeeld heeft omtrent den duur van tijd, dat men onder water kan blijven. *Brodie's surgery*, 1846, bl. 89—92.

(§) „Tout semble dépendre de causes déterminées. Ainsi, nous trouvons annuellement à peu près le même nombre de suicides, non seulement en général, mais encore en faisant la distinction des sexes, celle des âges, ou même celle des instruments employés pour se détruire. Une année reproduit si fidèlement les chiffres de l'année qui a précédé, qu'on peut prévoir ce qui doit arriver dans l'année qui va suivre.” *Quételet, Statistique morale*, 1848, bl. 35, zie ook bl. 40.

dat de feil aanmerkelijk zal zijn — het aantal willekeurige sterfgevallen voorzeggende, die in een volgend tijdperk zullen plaats hebben; mits, zoo als van zelf spreekt, de maatschappelijke omstandigheden geene merkwaardige verandering ondergaan. Zelfs in het groote Londen vindt men, in weerwil van vele wisselingen, toch eene regelmatigheid, grooter dan de meest geloovige aan maatschappelijke wetten zou kunnen verwachten.

In deze ontzaggelijk groote hoofdstad brengen nagenoeg 240 personen zich om het leven. Jaarlijks wisselt het aantal zelfmoorden daar af tusschen 266, het hoogst en 213 het laagst. In 1846 — het jaar van spoorweg-paniek — was het aantal zelfmoorden in Londen 266; in 1847 had eene geringe verbetering plaats; de zelfmoorden waren toen 256; in 1848 247; in 1849 213 en in 1850 229. (*)

Dit zijn eenige, alleen éénige van de gegevens die wij thans bezitten ten aanzien der regelmatigheid, waarin in denzelfden toestand der maatschappij, dezelfde misdaden terugkeeren. Om de verkregen zekerheid te waarderen, moet vooral in het oog gehouden worden, dat de bedoelde gegevens geen willekeurige verzameling van bijzondere feiten zijn, maar de algemeene uitkomsten van eene crimineele statistiek, bestaande uit millioentallen opmerkingen, en zich uitstreckende over landen van onderscheiden graad van beschaving, met verschillende wetten, verschillende meeningen, van elkander onderscheiden zeden en gewoonten. Neemt men tevens in aanmerking, dat deze statistieken bijeenverzameld en bewerkt zijn door opzettelijk hiertoe aangestelde personen, die alle middelen bezitten om tot de waarheid te geraken en in misleiding geen belang hebben, dan valt het niet te betwijfelen, dat de misdaden volgens een eenvormig plan plaats hebben. Meer en meer komt men hierdoor tot het resultaat, dat de misdaden der menschen niet zoo zeer zijn het gevolg van de ondeugden des misdadigers als wel van den staat der maatschappij, waarin hij zich bevindt. (†)

Zij die bekend zijn met de wijze, waarop in de physische wereld de natuurwetten telkens verstoord worden, zullen verwachten dat in de morele wereld gelijke stoornissen zullen werkzaam zijn. Zulke afwijkingen ontstaan in beide gevallen door de werking van

(*) Zie de tafels in de *Assurance Magazine*, No. IV bl. 309, No. V bl. 34, No. VIII bl. 350

(†) «L'expérience démontre en effet, avec toute l'évidence possible cette opinion, qui pourra sembler paradoxale au premier abord, que c'est la société qui prépare le crime, et que le coupable n'est que l'instrument qui l'exécute.» *Quêtelet, sur l'homme*, vol. II pag. 325.

lagere wetten, die op sommige punten met de hoogere wetten zamen treffen, en daardoor hare normale werking veranderen. In dit opzicht levert de werktuigkunde een goed voorbeeld in betrekking tot de schoone theorie van het pallelogram der krachten. Zij is eene wet rijk aan groote gevolgen; zij staat in verband met belangrijke mechanische hulpmiddelen, de zamenstelling en ontbinding van krachten. Niemand zal de waarheid der bedoelde wet betwisten. En toch ondervindt men, dat, wanneer voor practische doeleinden van die wet gebruik gemaakt wordt, hare werking wordt te niet gedaan door andere wetten, als die betreffende de wrijving, de onderscheiden digtheid der lichamen, waarop wij werken, ontstaande uit de chemische zamenstelling, of, zooals sommigen onderstellen, van de rangschikking der atomen. Waar stoornis plaats heeft, verdwijnt de zuivere en eenvoudige werking der mechanische wet. En ofschoon nu de uitkomsten dezer wet onophoudelijk verstoord worden, blijft de wet zelve toch bestaan. Zoo is het ook, volgens den schrijver, met de groote maatschappelijke wet, dat de daden der menschen het product zijn, *niet* van hunne eigen wilskracht, maar van hunne antecedenten. Ook deze wet is aan stoornis onderhevig, die de werking belemmert, zonder dat de waarheid der wet zelve nogtans kan worden betwist. Dit is geheel voldoende om de geringe afwisselingen te verklaren, die wij van jaar tot jaar vinden in het totaal bedrag der misdaden, in hetzelfde jaar begaan. Let men op het feit, dat de morele wereld veel meer bouwstoffen dan de fysieke wereld oplevert, dan moet men zich alleen er over verwonderen, dat deze afwisselingen niet grooter zijn. De omstandigheid, dat de tegenstrijdigheden *z60* weinig zijn, geeft juist een verheven denkbeeld van deze uitgebreide maatschappelijke wetten, die, ofschoon stoornend gewerkt wordt, toch nauwelijks eenige *gevoelige* stoornis ondergaan. (*)

(*) De heer Rawson, in zijn *Inquiry into the Statistics of Crime in England and Wales* (medegedeeld in het Journal of the statistical society, deel II bladzijden 316—344) zegt op bl. 327: Geen juister bewijs kan gegeven worden ten aanzien der mogelijkheid om standvastige aanwijzingen in betrekking tot de misdaad te vinden, dan het feit, dat in de volgende tafel te voorschijn treedt, dat de grootste verandering die in de laatste drie jaren plaats had in de verhouding van eenige klasse van misdadigers in hetzelfde leventijdperk, een half per cent niet te boven gaat. Zie ook *Report of British Association for 1839. Transac. of Sec.* p. 118. Inderdaad al de schrijvers die de klaarlijkheid onderzocht hebben, zien zich verplicht die regelmatigheid aan te nemen, hoe zij haar ook mogen verklaren. De heer Dufau (*Traité de Statistique* p. 144) zegt: Les faits de l'ordre moral sont, aussi que

Doch niet alléén in betrekking tot de misdaden der menschen is deze eenvormigheid van opvolging op te merken. Zelfs het aantal huwelijken dat jaarlijks aangegaan wordt, wordt bepaald niet door de neigingen en wenschen van individuen, maar door groote algemeene daadzaken, waarop de individuen geen invloed kunnen uitoefenen.

Het is thans bekend, dat de huwelijken in eene vaste en bepaalde betrekking staan tot den prijs van het koorn. (*) De ondervinding van eene eeuw in Engeland heeft geleerd, dat het aantal huwelijken, in stede van tot persoonlijke gevoelens in eenige betrekking te staan, alleen geregeld wordt naar de gemiddelde oogsten der groote massa van het volk. (†) Het huwelijk — deze grootsche maatschappelijke en godsdienstige instelling, wordt niet alléén bestuurd, maar ook beperkt door den prijs der voedingsmiddelen en de hoegrootheid der loonen. In andere opzichten is eenvormigheid ontdekt, ofschoon de oorzaken dier eenvormigheid nog onbekend zijn. Zoo weet men bijvoorbeeld ook, dat de misslagen van het geheugen zich door een algemeen karakter van noodzakelijke en onveranderlijke orde kenmerken. De postadministratie van London en Parijs hebben onlangs statistieke opgaven medegeedeeld van het aantal brieven, dat de schrijvers, ten gevolge van vergeetachtigheid, zonder adres hebben gelaten. Laat men het verschil in omstandigheden niet buiten aanmerking, dan zijn die opgaven, jaar op jaar, copien van elkander. Alzoo jaar op jaar dezelfde verhouding van brieven-schrijvers die deze eenvoudige handeling vergaten. Wij kunnen dus voor een volgend tijdvak schier voorzegen van hoeveel personen het geheugen zal falen in betrekking tot deze nietige, en naar het schijnt toevallige zaak. (§)

---

ceux de l'ordre naturel, le produit de causes constantes et régulières, etc. en op bl. 367: «C'est ainsi que le monde moral le présente à nous, de ce point de vue, comme offrant, de même que le monde physique, un ensemble continu d'effets dus à des causes constantes et régulières, dont il appartient surtout à la statistique de constater l'action. Zie ook *Moreau-Christophe, des Prisons en France*. Paris 1838, bl. 53, 189.

(*) Het is niet van belang ontbloot op de nauwe betrekking te wijzen die er tusschen den prijs der voedingsmiddelen en het aantal huwelijken bestaat. Zoodanige betrekking moet naar alle waarschijnlijkheid in elke beschaafde maatschappij bestaan. Vergelijk *Porters Progress of nation*, deel II, bladzijden 244, 245. Londen 1838.

(†) «De opgaven in 1850 en 1851 doen-blijken van de overmaat, die sinds 1750 onafgebroken werd waargenomen wanneer de oogst van het volk boven het gemiddelde was.» *Journal of Statistical Society*, deel XV bl. 185.

(§) Zie Somervilles *Physical Topography*, deel VI bladzijden 409—411, hetgeen

Ofschoon wij thans slechts den omtrek van de bedoelde algemeene orde zien, twijfelt de schrijver er niet aan, of, eer wij eene eeuw verder zijn, de keten van bewijzen volledig zal wezen en het even zeldzaam zal zijn een geschiedschrijver te vinden die de standvastige regelmatigheid in de morele wereld zal ontkennen, als er nu een geschiedschrijver is die de regelmatigheid in de materiele wereld ontkent.

Volgens den schrijver, heeft de statistiek, hoezeer zij nog in een staat van kindsheid verkeert, over de studie der menschelijke natuur reeds meer licht verspreid dan al de wetenschappen te zamen genomen. Maar, zegt hij, — en deze opmerking komt ons vooral zeer juist voor — wij moeten niet onderstellen, dat er niet andere hulpbronnen zijn om de menschelijke natuur en den loop der wereldgebeurtenissen te bestuderen. Op treffende wijze toont hij aan, dat er ook eene naauwe betrekking moet bestaan tusschen de daden der menschen en physische wetten. Het betoog hiervan, hoe belangwekkend ook, behoort in dit tijdschrift echter minder eigenaardig t'huis.

H. PIMENTEL.

---

zegt de bekwame schrijver, bewijst „dat vergeetachtigheid zoowel als vrije wil onder de heerschappij van vaste wetten staat,“ doch hier wordt het woord „vrije wil“ in een anderen zin dan gewoonlijk gebezigd.
